

Branimir Sakač

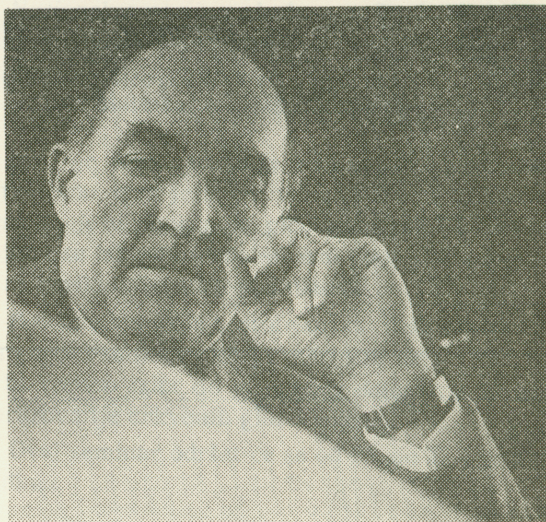
Godine 1979. završilo je svoj životni i stvaralački put nekoliko istaknutih hrvatskih skladatelja, a na samome njezinu izmaku izgubili smo i jednog od najistaknutijih — Branimira Sakača (Zagreb, 5. VI 1918 — 29. XII 1979).

On je bio »uzor umjetnika i čovjeka koji je svoju darovitost, fizički i umni potencijal stavio u službu opće stvari, smatrajući da je prva i osnovna dužnost umjetnika borba za bolju budućnost. ... Humanizacija čovjeka i ljudskog društva, budućnost čovječanstva u kojoj bi visoko bilo postavljeno dostojanstvo oslobođenog čovjeka, vizija društva u kojemu bi umjetnost bila dostupna svima, u kojemu bi umjetnost bila zajedničko dobro — bila je osnovna ideja odrednica djelovanja Branimira Sakača« (citata iz nadgrobnog govora Andrije Tomašeka.)

Tijekom više od četiri decenije Sakačevo stvaralaštvo prešlo je dug razvojni put. Taj put se posebno ogleda na svakom području njegova skladateljskog djelovanja. A bila su zastupljena gotovo sva: od solističke, komorne, zvorske, orkestralne, scenske, filmske do elektronske i sintetske glazbe.

Promotrimo li primjerice Sakačev razvojni put na području orkestralne glazbe, prisjetit ćemo se najprije njegove *Serenade za gudački orkestar* (1947), djela koje u sebi još nosi romantične prizvuke, ali ujedno odaje i autora koji se vješto služi odabranim izražajnim sredstvima. *Simfonija o mrtvom vojniku* (1951), nastala iz glazbe za istoimenu radio-dramu Normana Corwina, znači u Sakačevu stvaralaštvu produbljenje izraza, uvođenje u dramatičnost situacija, a ujedno i otvaranje puta prema humanističkim stremljenjima, toliko prisutnim u njegovim kasnijim djelima. Slijedila su nova orkestralna djela u kojima se Sakač služi avangardnim glazbenim izrazom (*Epizode, Prostori*). Možda je neobično što i u okviru takvog glazbenog stila možemo doživjeti susret s folklorom u orkestralnoj skladbi *Sial* (naziv je izveden iz kemijskih simbola za silicij i aluminijski) Sakač evocira sviranje kastavskih zvončara. Ne radi se, dakle, o citiranju narodnog napjeva ili njegovog oblikovanja u folklornom duhu, već samo o boji zvuka. Slično je i u djelu *Bellatrix-Alleluia* (1970) za zbor i komorni sastav gdje nalazimo sopilu, frulu, dvojnice i kastavska zvana. — *Matrix-simfonija* (1972) jedno je od najznačajnijih Sakačevih djela, s podnaslovom *Sinfonia da Requiem*. Osebusno je to djelo po tome što se u njemu osjeća okretanje nekom »novom romantizmu«: usred disonantnih sklopova koji simboliziraju rastrzanost čovjeka današnjice pojavljuje se klasično jednostavan motiv kao smirena oaza kojoj se teži. — Komorna skladba *A Play* (1973) uvjerila nas je u nastavljjanje te Sakačeve tendencije.

U skladbama za solo-instrumente Sakač nastoji otkriti niz novih tehničkih mogućnosti (*Ad Litteram* za glasovir, *Vario* za violinu, *Pezzi* za violončelo). U skladbi *Doppio* za gudački kvartet Sakač pokušava različitim razmještanjem svirača postići stereofonske učinke.

Branimir Sakač (1918—1979)

Sakač je napisao malen broj solo-popjevaka, i to u razdoblju od 1947. do 1952. Sve su napisane na vrijedne književne tekstove. I tu je uočljiv evolutivni put: od romantično intonirane *Noći* (Domjanić) do modernije zamišljene *Sve teče* (Krklec). Ali, iako nije nastavio stvaranjem solo-popjevaka, Sakač se nastavio koristiti ljudskim glasom u svojim djelima, napuštajući tradicionalni pristup tom mediju. U tom je smislu karakteristična skladba *Barasou* (1971), u kojoj ženski glas uz komorni ansambl izražava užas zbog najeđe štakora (Francuska, srednji vijek).

Sakač i sa zborom postupa na nov način, što dolazi do izražaja u nizu djela (*Umbrana* za 12 vokalnih solista, *Omaggio — canto della commedia* za zbor, violinu i udaraljke).

U neprekidnoj težnji za otkrivanjem novoga Sakač je osnovao grupu »Fonat« koja je djelovala 60-tih godina, a cilj koji je trebala ostvariti bila je integracija zvuka, riječi, svjetla i pokreta. S tom grupom Sakač je ostvario *Dianu Nemorensis* (1969).

Premda Sakač nije pisao duhovna djela, ipak se u nekima približio duhovnim sadržajima (*Bellatrix-Alleluia, Matrix-simfonija, Koralni kvartet* — u suradnji s Miroslavom Miletićem). Posljednja

je njegova skladba napisana za glasovir, a posvećena je njegovoj preminuloj supruzi. Taj Sakačev oproštaj od života nosi naziv *Ariel*. Izvela ga je pianistica Pavica Gvozdić na komemoraciji održanoj u Društvu skladatelja Hrvatske.

Za svoja djela Sakač je dobio više nagrada (Nagradu grada Zagreba, Nagradu »Vladimir Nazor« i nekoliko puta nagradu Jugoslavenske radio-televizije).

Ono što je želio ostvariti u svojim djelima Sakač je zagovarao i pisanom rječju. U svim svojim istupima — radilo se o pisanim člancima ili diskusijama — iznosio je jasne, sređene misli, svakome lako shvatljive.

Svoje studije završio je Sakač 1941. kod Franje Dugana na Muzičkoj akademiji u Zagrebu. Radio je kao profesor Srednje muzičke škole pri

Muzičkoj akademiji u Zagrebu (kasnije Državne muzičke škole), kao dirigent zagrebačkog radio-orkestra, kao urednik ozbiljne glazbe u Radio-Rijeci i Radio-Zagrebu te kratko vrijeme na Fakultetu muzičke umetnosti u Novom Sadu.

Neprocjenljive su Sakačeve zasluge za propagiranje jugoslavenske glazbe: jedan je od osnivača Jugoslavenske muzičke tribine u Opatiji, kojoj je dugo godina bio umjetnički rukovodilac, i osnivač Muzičko-informativnog centra (MIC) u Zagrebu. Njegove organizatorske sposobnosti došle su do punog izražaja i u razdoblju kada je bio predsjednik Društva hrvatskih skladatelja.

Smrt Branimira Sakača velik je gubitak za hrvatsku kulturu.

Nikša NJIRIĆ

Uz glazbeni prilog

Večernja za nedjelje objelodanjena u glazbenom prilogu Sv. Cecilije 1979. br. 3 prva je u nizu Večernji koje je Institut za crkvenu glazbu nakano objelodaniti. Nadamo se da je ljepota napjeva ove vrlo uspjele Večernje bila poticaj voditeljima liturgijskog pjevanja, osobito u sjemenišnim i samostanskim zajednicama, da je stave u svoj liturgijski repertoar.

U glazbenom prilogu ovog broja Sv. Cecilije objelodanjuje se Prva i Druga večernja za nedjelje na napjev gregorijanskog korala. Priređivači su i ovog puta imali u vidu u prvom redu sjemenišne i redovničke zajednice. One su naime prve pozvane da na svečaniji način slave Boga te da prednjače i potiču svojim primjerom takvu vrstu molitve.

Praktične napomene: Za POČETNI STIH I HIRMAN O DOBI ŠTVORČE SVJETLOSTI donesena su dva napjeva što će omogućiti potrebnu raznolikost onima koji budu češće pjevali Večernju. Za PSALME, HVALOSPJEVE I EVANĐEOSKI HVALOSPJEV uzeti su »najpopularniji« starocrkveni načini (VI., VII., VII) što će olakšati samo izvođenje.

Izbor ANTIFONA omogućuje široku mogućnost upotrebe (a voditelji pjevanja moći će na predložene napjeve potpisati tekst antifona i drugih nedjelja).

Večernja je bogoslužni čin za sebe, a može se prikladno uklopiti u slavlje mise. U jednom i drugom obliku ona će znatno obogatiti liturgijski život sjemenišnih, redovničkih i župskih zajednica.